

Bowie in Berlijn

Gewidmet Peter Pilzz

De stad zat vol
ondraaglijke onrust
in die bange dagen rond september
de geruchtenmachine spoelde
giftig over de Muur
als verboden muziek
het leger liet zich verbeteren zien
in groen vooroorlogs ornaat

De avond viel en we liepen mee
met de stroom, wrongen ons
door de kleine straten met namen
die we vergaten te noemen
en als in een meegezongen gebed
noemde hij ons helden achter de Muur

En de boxen stonden als kanonnen
gericht over het prikkeldraad
naar het vijandige oosten
en de dictatuur werd overspoeld
door de tijdelijke god uit het westen
en het Politburo knarste de tanden
stuk tot de Muur brokkelde en viel

En iemand zei in een diep dialect
van Thüringen of Sachsen
dat er een kille witte steen lag
bij een smalle rivier op de grens
met Tsjechië en Polen

Ik heb hem even aangeraakt
om hier te voelen
wat een grens betekent
in het oosten
en de rivier was niet van staal
maar vloeibaar stromend
en van water uit de bron van de Sudeten

Ik nam wat water in een fles
uit de rivier en wist dat
elke grens kon overvloeien
in een buurland van Tsjechië
van Polen en de DDR

De oude meester was geannexeerd
door het systeem van Honecker en Ulbricht
wetten uit het strenge oosten
langs een IJzeren Gordijn

Zo riepen ze in Eisenach
hij is van ons
hier in dit land en ook
'Unser Bach ist mein'

Maar in de vrome Duitse kerken
klonken zijn noten en zijn opus
grenzenloos van barokke orgeltaal
verder dan het prikkeldraad
en het ijskoud staal

En niemand zei in Dresden
tegen me of was het misschien Leipzig
zacht fluisteren op straat
Bach is van ons allemaal

Ik naderde de grens bij Eisenach
de wereld werd zwartwit
mijn visum brandde in mijn zak
de bandenspanning van de Eend
liep sissend op tot koken

Een douanier als een soldaat
gebaarde me op strenge wijze
dat ik een nieuwe wereld binnenging
vol onbekende kleur en geur
ik dacht dat hij graag schieten zou
op alle vier de banden van de Eend

Hij brulde grommend Ausweiss
bekeek mijn foto en gezicht
geloofde niet dat ik het was
verdween in ganzentred
naar binnen met mijn pas
ik was in niemandsland

Toch mocht ik later dan ik dacht
zijn wijde wereld in
op weg naar waar ik slapen moest
de republiek der DDR
ook Duitsland maar dan anders

Zoals zoveel in dit arme land
waren ook de gebaande paden
weinig comfortabele
en samen schudden we
wat een heen weer
over de slechte wegen
van kinderkopjes en van macadam
en we vergaten bijna waar we waren
en waarheen de reis zou gaan

Vers visum in het paspoort
betekende niet dat ik mee mocht
naar Dresden of naar Leipzig
waar Bach ooit
maar het strenge land
opende zich voor mijn verbaasde ogen
uit het nabije westen

En overal rook het
nog naar vroeger
toen we nog bergen kolen stookten
in het westen en de DDR

De trein was op een verre reis
als in een oude droom
langs een onbegrijpelijke grens
met zoekende spiegels
oude de knarsende wagons
en Duitse herdershonden
met valse witte tanden
als in WO II in Polen
om ons te grazen te nemen
om wie we waren

En ik vroeg ze wie zij waren
met hun stempels bij Magdeburg
een donker Duits station
ietwat verlaten in vreemd land
nog Europa vermoedde ik
maar al bijna in de Sovjet Unie

Streng blikken van nieuw fascisme
strakke uniformen groen als vroeger
ingehouden woede en angstaanjagend
omdat we niet wisten wie ze waren
zo dichtbij onze grenzen van het westen
het land van Kameraden en Genossen
de DDR, het was de DDR

We zagen later onderweg
in porseleinen Meissen
dat de overheid van het vreemde land
zich ingespannen had
om het volk te leren hoe het zat
in de bange jaren tachtig

Hoe de waarheid op grote doeken
zwijgend schreeuwde
dat het hier een paradijs was
van boeren en arbeiders
en dat ze maar beter
de kinderen moesten oproepen
‘Wie werden Soldat’
met bloemen in de loop van de kalashnikovs
en ook **‘Waffen für den Frieden’**

En ergens klonk een ferme dreun
echoënd tussen de heuvels
en wij zeiden geschrokken een SS20
of een verdomde kruisraket

Ik had al in de nacht gezien
dat deze trein naar Warschau zou rijden
via Leipzig en Dresden
maar de nacht was nog jong
en ik dronk gulzig
op het laatste weststation
een WestDuits groot glas bier

In de vooroorlogse coupé
vond ik een bed op weg
naar duister Magdeburg
waar ik een paar halve bollen verwachtte
die me op weg zouden trekken
vacuüm en onbegrepen fysica

In Leipzig in de ochtend
stroomde de trein vol
jonge mensen op weg
met een fles bier om zeven uur
om de geest te doden
om het leven het hoofd te bieden

En ik werd bekeken door hun ogen
want een geblondeerde Westgast
op weg in het oosten, op weg
naar een onbekende wereld
vol van roerloos zwijgend arbeidersgeluk

Ik was gekropen in de krochten
van de stad onder de muren
verstikkend zwaar en dodelijk
en alles was van grijs en gewapend beton
zoals beton bedoeld was
in dit vreemde onbekende land
geduchte grens tegen de mens

En eenmaal in het oosten
was de kleur verdwenen
in de lege straten van de stad
en alles bleek hier oud en grauw
alsof het nog steeds oorlog was
alsof de vrede niet bestond

Ik nam dacht ik onbespied
een foto van de oostkant
van de onbeschreven hatelijke muur

Een woedende VOPO
blafte bars dat ik bijna
naar Bautzen moest om te zitten
hij scheurde ruw en eigenhandig
het filmpje uit mijn camera
een imperialistische Japanse Canon

Ik zag geen kapper
in de dode stad
maar wel wat dwalende mannen
in de oude straten

En iedereen was Karpov
droeg zijn Russische snit
als voorbeeldhoofd
uit de ijzige UdSSR

Maar niemand schaakte hier
op de lege pleinen van de stad
waar de wind steevast waaide
uit het verre oosten

En niemand zette in dit land
een ander zachtjes mat

Niet ver van Eisenach in Thüringen
ligt het kleine dorp Burgwenden
waar in de 18e eeuw
veel Bachs hebben geleefd

En één Bach vertrok
om duistere redenen
naar Nederland, Den Haag
veranderde een klinker in zijn naam
van Bach naar Bech, inderdaad
de naam van de familie
van mijn moeder kant

Arjen Bech wordt Arjen Bach
zo stroomt er behalve de Werra
ook Bachblut door Thüringen
en wat door mijn aderen

Ik ben, hoe je het wendt of keert
gewoon een Genosse
uit het rode oosten

Om even terug te keren
naar oktober 1707
moest ik naar de dorpsbakker
om de sleutel van de kerk
hij gaf hem zonder omwegen mee

De kerksleutel was buitenformaat
reusachtig en oud als de kerk zelf
de kerk waar Bach eens trouwde
met Maria Barbara, zijn achternicht

Hij zou die dag misschien
een koraal hebben gespeeld
op zijn eigen bruiloft
maar misschien is dat een mythe
voor goedgebouwde toeristen uit het westen

Het orgel was in erbarmelijke staat
losse toetsen die er om smeekten
om meegenomen te worden
want ik voelde alsof de handen
van de grote meester ze
maar dat was misschien wat ver gezocht

In een vergeten hoek
van deze raadszaal in hartje Leipzig
staat de blanke buste
van de oude Bach

Stenen krullen om zijn kop
blinde dode ogen
gelijmde lippen van graniet

Ik gluur naar de suppoost
mevrouw met tachtig
boze bloemen op haar jurk

Dan streel ik stiekem
zacht langs kin en krul
en aai zijn harde bol

Voel dan een stenen hand
ijskoud in mijn nek

Om het systeem te leren
doorgronden krijg ik
een kleine socialistische les
van Marx en Leninisme

Ik ben een Westgast
die af en toe gezocht wordt
door de geheime Stasi
ik kan niet door de beugel

De grote vrienden uit het oosten
zijn de Kameraden
die overigens hier en daar
verstopt zitten in dit land

En de brave burgers
zijn de Genossen
ook al willen ze dat niet zijn
het stempel drukt de overheid
op ieders hart en ziel

Om ergens te gaan eten
liepen we over de Dimitroff Brücke
die later omgedoopt werd
met water uit de Elbe in augustus

De zaak waar iemand werkte
in de keuken die ik later leerde kennen
heette voluit het Haus
der Deutsch-Sovjetische Freundschaft
want dat de volken vrienden waren
had de partij besloten

We zaten die avond aan tafel
met wildvreemde gasten
dus het gesprek was voorzichtig
want je moest zei men
uitkijken met onbekende vreemden
want Feind hört mit!

Ik bracht uit de kapitalistische wereld
verboden muziek mee van Bowie
die al in de trein hoofdschuddend
was ontdekt maar mee mocht nota bene

De hele week geluisterd en ook
de burens wisten genoeg
Westgast im Haus mit Scheissmusik
de Stasi werd gealarmeerd
of het wat zachter kon, vooruit

En Bowie bleef in Dresden
toen ik weer verdween
terug naar het westen
de andere wereld zo vlakbij
en tegelijkertijd ver weg

Dichter bij Bach kon ik
niet komen dacht ik maar
iemand vertelde dat het graf
leeg zou kunnen zijn
of dat er misschien andere botten
van een onbekende oude dode

Maar niemand wist het zeker
niemand wist waar Bach gebleven was
tot het orgel begon te spelen een toccata
en alle Japanners knikten ja
dat was Bach, kon niet missen

Hij woonde gewoon dood in de DDR
en het Politburo had besloten
dat de componist een Genosse was
dat Bach uit Eisenach en Leipzig
hier lag te rusten in zijn kerk
want dat stond geschreven op zijn zerk

Toen ik niet verscheen
op de afgesproken plek bij Arnstadt
op een camping die die naam
niet mocht dragen,
een weiland langs een lege akker,
ben ik doorgereden in de rode Eend
die veel bekijks had want de auto glimlachte
naar de burgers van deze staat
dat waren ze niet gewend

Om mijn gezicht te redden
meldde ik me later
om uit te leggen waar en wie ik was
en woede was mijn deel

Een lange Oostblok preek:
hoe ik het in mijn hoofd haalde
en wat ik wel niet dacht
als gast in dit land verdammt noch mal
agent met strenge pet en een verbeterd uniform
alsof WO II nog uitgevochten
moest en het westen zou verliezen

Uit de kunststad Weimar
van de oude republiek
om de ellende te voelen
om te begrijpen wat ik niet kon
wat er niet gebeurd zou zijn toen
dachten de inwoners van Weimar
tot ze zagen wat ze zagen

Lieflijke bossen van beuken
in een duister woud van verstopte leugens
Jedem Das Seine sprak de poort
geef ieder wat hem toebehoort
de joden, de Roma, de Sinti en politici

En ik verdwaalde in het bos terug
op weg naar de ijzeren grens
via Mühlhausen naar de Harz
op weg terug naar het westen

We drinken die avond
zelfgebrouwen appelwijn
in de Rennersdorferstrasse
en de verschillen in ons leven
waren overeenkomsten
alleen de politiek gooide met roet

Toen klonk de bel of eerder
een felle klop op de deur
er was gefluister in de gang
de burens hadden geroken
dat ik gekomen was in hun land
en dat moest toch wel gemeld
want rigide regels
waren wetten in deze staat

Men had me gemeld
in een duister hoofdkwartier
er zou een geheime akte
volgeschreven worden met wartaal
want misschien was ik een spion
die de diepe geheimen van het andere Duitsland
die de staat zouden verrassen
voor een appel en een ei

Er zouden Russen rondlopen in deze staat
ergens in spookachtige rode kazernes
om de vrede te bewaren langs de grenzen
om als het moest deze wereld te verdedigen
met groene tanks en rode sterren
ik heb nergens een Rus gezien
maar zei iedereen besmuikt
ze waren er in Ohrdruf,
een goed bewaard publiek geheim

Mompelden ze jullie hebben Amerikanen
en de Navo en wij ons Warschaupact
als evenwicht, een koude balans
van bommen , maar het slagveld
lag bezaaid met een vijandig bruin verleden
en het heden leek op een herhaling
van een oude koude oorlog
van prikkeldraad en van beton

Ze keken naar me ongemakkelijk
in treinen en in trams
op de pleinen op stations
ze keken naar me
en ze zeiden niets
en dachten misschien iets

Ze keken naar me
alsof ik van een andere planeet
alsof ik uit het westen was
alsof ik een kleine vijand was
een man met snode plannen
in zijn geheime hoofd

Tot er twee vrouwen te hoogblond
me bier aanboden in de vroege ochtend
een halve liter Radeberger in de trein
ik was al dronken van de reis
en zei nein danke bitte
in vloeiend Duits
het is te vroeg voor bier
te vroeg voor alles deze dag
het is te vroeg voor mij

Ze zat met grote krullen in de kerk
de Vrouwenkerk van Dresden
ik mompelde wat vage taal
het was geen Duits
ik zei maar wat
of ze misschien na de Mattheus
iets van me wilde
drinken een glas in Dresden
toen zag ik dat ze sliep

Pas later zag ik haar
weer terug in Oost Berlijn
ze deed aan kunst
ze wilde misschien met me trouwen
en ik geloof ik niet
het was maar klein verdriet

Aan beide zijden van de Elbe,
rivier uit de Krkonose,
lagen Blasewitz en Loschwitz
dure wijken van de stad
verbonden door een bijzondere brug
boven de bruine rivier

Het was een technisch meesterwerk
een stadssymbool van de herkenning
waarover eens de trams denderden
waar in een laat oorlogsjaar
misdaden werden gepleegd
door het westen van de wereld
tegen het volk van Dresden

Eerst was hij groen
maar uit zichzelf wist deze brug
plots blauw te worden
een wonder zei men in de stad
het was ein Blaues Wunder

Wat opviel in de steden
en de dorpen waren de spreuken
gezwollen taal uit Berlijn
die het volk en de toeristen
uit het oosten en het westen
moesten wijzen op het levend socialisme,
godsdienst en opium voor het volk

Op het succes van de ijverige boeren
op behaalde resultaten
van de arbeiders in de fabrieken
op de liefde voor de broedervolken
langs de oostgrenzen en het aanwezige gevaar
van een regen van bommen en Amerikanen
Seit Bereit!

Waffen für den Frieden
schreeuwde een plakkaat
bij binnenkomst in Leipzig
waarop soldaten van de vijand
dreigend in uniform ons toeriepen:
‘Gegen Nato-Waffen Frieden schaffen’

Na een stadswandeling
werd het tijd om iets te eten
en we raakten aan tafel
bij een stel dat zo te horen
al uren van het bier genoot

De man van het stel
riep luidkeels dat hij zeker wist
dat het huidige klimaat in de staat
van wezenloze politiek in de DDR
het niet haalde bij de jaren '33-'45
toen er een ander aan de macht was
en alles misschien beter

Men lachte wat besmuikt aan de tafels
en een ober zocht een zachte oorlog
maar de nieuwe vrede werd getekend
in de opgewonden kroeg van Meissen

Ik kwam haar tegen
in de oude stad
we spraken over klein geluk
en dronken wat
in een biertuin aan de Elbe

Ze zei ik wil je graag
weer zien in Praag
want langs die grens
is het geen republiekvlucht
maar helemaal legaal

De vrouw in het huis
liep rond met grote geheimen
die ze niet met me mocht delen
iets met haar werk
er over spreken was gevaarlijk en taboe

Ik ontlokte haar lachend
wat ze niet vertellen mocht
iets over de nieuwste techniek
van zeer geheime machines
die in de landbouw van de staat
de oogst konden vergroten

Ik zei haar dat ik alles
in het diepste geheim zou verkopen
aan de hoogste bidder in het westen
verkleed als spion op klompen bij de Muur
ze bloosde socialistisch rood
en had haar vaderland verraden

Hij was een echte held
vond men in de politieke top
een held van de DDR
en geen mens wist waarom
hij had een slissend spraakgebrek
dus niemand wist wat hij het volk vertelde

Ook was hij de baas,
chef van de DDR
en de kinderen van het land
de Freie Deutsche Jugend
marcheerden met rode fakkels in de nacht
brachten een vreemde groet
iets met een geheven arm

En toen de macht voorbij was
begreep hij niet meer wie hij was
begreep niet dat het land failliet was
en nam de benen zoals eens de Nazi's
naar Zuid Amerika

Ik rook direct mijn jeugd terug
toen ik het land in mocht
en overal de geur van toen
van zwarte mannen en een kar
vol zakken warmte in de straten van het dorp

Ik zag ze staan, de tegelkachels
in de huizen van de staat
ze waren reusachtig en immens
en groot en warmden huis en volk
met giftige brandstof uit de buurt

Geperste briketten als bakstenen
fossiele resten ondiep gewonnen
uit de Oost-Duitse bodem
het stoken was een halve baan
de lucht was zuur als regen

En toen de Muur gevallen was
omvergetrokken en kapot gebeiteld
toen het volk geroepen had
dat zij het waren
die deze revolutie
toen klaar werd dat de chef
en zijn misdadige trawanten
niet hadden geleefd
volgens socialistische staatsnormen

En toen men vroeg
waar ze waren in die jaren
niet erfolgreich voran,
toen wees de pers naar Wandlitz
in de mond van de mensen Volvograd
en naar de luxe paarden van de top

Verstopt in geheime bossen
een Waldsiedlung boven Berlijn
waar ze schoten als zwijnen op zwijnen
waar de Medoc en de Bourgogne uit Frankrijk
werd gedronken uit kapitalistisch kristal
daar waar de leer van Marx en Engels
elke dag opnieuw verloochend werd

Het waren geen geliefden
als Romeo & Julia
die verlangden naar elkaar
als Cleopatra en Caesar
het was geen liefde
maar domweg dubieuze politiek
en de kus was geen kus
maar een leugen

Toch vonden de lippen
de wangen en de monden
elkaar voor het oog van de camera
het was niet meer dan de uitverkoop
van een gelogen land in het oosten

En niemand geloofde nog
dat deze dwaze geliefden
elkaar ooit nog zouden zien
laat staan in een innige omhelzing

Het land werd verkocht
door een bijbelse kus
in een nieuw te schrijven testament

Tussen Berlijn en Potsdam
niet ver van de beruchte Wannsee
gestaan op een groene stalen brug
over de Havel waar oost en en west
omzichtig en voorzichtig
agenten uitwisselden
als betrof het een politiek kwartetspel
tijdens de Koude Oorlog

Was de helft van de brug van koud ijzer
mosgroen geverfd
of beweerden boze tongen dat
maar in het midden
liep een zwaarbewaakte witte grens
en iedereen wist waar hij aan toe was
in vijandig oost en west

Spanningen aan beide zijden
liepen soms hoog op
maar toen ik zelf werd uitgeruild
tegen de beruchte spion P. Pilzz
was er geen vuiltje aan de lucht
en was het zonder schot beklonken

Wat ik toen zag in de stad
waren de puinhopen
van een laatste oorlog
was het gebrek aan middelen
om deze stad te herbouwen
om het gebrokkel van de oude muren

Ook om de prioriteiten van de DDR
om alle loze politieke kreten
en alles gleed langs de erosie
langs de sombere meetlat
van de recente geschiedenis

En niemand in de stad zag
wat ik zag gebeuren
en de Elbe stroomde verder
als een rivier die had gezien
wat de geschiedenis
Dresden had aangedaan
en de onverschilligheid op hoog niveau
vierde hoogtij in dit land

De lelijkste geheimen van het land
en zijn bewoners lagen hier verstopt
opgeslagen als infame leugens
bijeengezocht door de nieuwe fascist
van de misdadige staat

En niemand wist wie
het zou kunnen zijn
en iedereen dacht iedereen
en de Stasi zocht de leugens bij elkaar
en documenteerde zwart
de donkerste kant van het land

En het massale wantrouwen groeide
en de geheime politie bloeide
en het land bloedde
tot het genoeg was
tot de mensen in de straten van de steden
riepen ‘**Wir sind das Volk**’
en het volk stak een definitieve moedige dolk
in de doodzieke DDR

Ik werd wakker in een Oostblok trein
tussen Magdeburg en Leipzig
en zag in het raam
het socialistisch landschap
en door de roetruit zag ik
mijn jeugd terug

Bruinkool brandde overal
in grote stenen kachels
om het paradijs te verwarmen
en in de wagon stonden de Genossen
ze keken naar mij met bier
om de dag moed in te drinken

Buiten stroomde de Elbe terug
en waaiden de spreuken me tegemoet
'Wij worden soldaat' riepen blij kinderen
en ook **'Wapens voor de vrede'**

Twee bleke meisjes keken naar mijn kleren
en vroegen of ik die avond
en ik zei nee en dat speet me al meteen

Zwijgend en ruimtelijk verpakt
om ergens hoog
een eenzame weg te vinden
tussen de sterren op weg
naar een verlaten maan
in de diepe ruimte

Om er wat te wandelen
doelloos tussen zinloze kraters
in de hoop de weg terug te vinden
van bedrieglijke voetstappen

Om eenmaal thuis op aarde
in de partijkrant te verklaren
god niet gezien
nee niemand
in een zwart en levenloos heelal

Toen ik nog jonger was
en overmoediger dan nu
een westerse dwaalgast waaghals
en naar het nabije oosten reisde
in mijn rode Deux Chevaux
ging het al snel mis
bij de Duitse grens van keihard staal

Er hing daar een ijzeren gordijn
het waaide maar er was geen beweging
in de oostenwind
en boze beambten keken
mijn paspoortfoto indringend aan
alsof ik de staat wilde stelen

Terwijl ik heel harmonisch
een oude componist ging zoeken
bij Eisenach en Arnstadt
en stiekem ook in Ohrdruf
en misschien bij Mühlhausen

We zaten opgesloten
samen in een strenge Duitse cel
het was de zomer van je geboorte
en we droegen je langs plekken

Plekken die we nog niet kenden
langs de bochten van Elbe
en in een grillig gebergte
en later nog in Praag

Daar hoorde je me zingen
boven de Moldau van Smetana
voor het kleine huis van Kafka
en naast soldaten bij de burcht

Gelukkig in de cel boog je
de tralies met speels gemak
en wurmde ons zo terug
naar de vrijheid bij Bautzen

Wanneer de blonde studente uit Dresden
zich voorstelt met een hoofse knik
om samen het barbaarse complex te zien
- duivelse beroemdheid zegt een folder-
adviseert ze de baby in de draagzak
want een gevaarlijk trappenhuis
vertelt ze ademloos
alsof de Stasi op haar hielen zat

Terwijl ik denk in de eerste cel
aan de socialistische bewakers,
de beulen uit Bautzen in 1974,
heft de dochter haar handen
om de koude schuldige tralies
we zitten samen in de cel

Een strenge heer, ik schat soldaat
uit WO II in Stalingrad of Smolensk
vraagt alles wat de gids vertelt
en de nieuwe dochter kent
haar vaders zucht naar souvenirs
trekt ongevraagd het misdadig behang
van de celmuur voor de vitrine thuis

We nemen foto's van elkaar
als er een telefoon gaat
het is opa die vraagt waar we zijn
dag zeggen we, we zitten nu in de gevangenis

Voor het stalen graf
van de begraven Bach
zong baby Lotte een kleine aria
van de grote dode meester
voor de verbijsterde toeristen
uit Jena en Japan

Zong ze, nee krijste
de noten uit haar kleine keel
in deze koude kerk
en later op diezelfde dag
ook Wagner nog gevonden

Ergens in de bruine heuvels
onder de rook van Dresden
waar hij eens vakantie vierde
maar Lohengrin kwam niet
over haar smalle lippen

Toen hij op een persconferentie
woorden sprak die Europa
zouden laten kantelen en wankelen
was hij al eerder van socialistisch belang geweest
als FDJotter, SED-er en als chef
van Neues Deutschland,
leugenkrantje van de DDR

Hij sprak op 9 november 89
dat de grenzen voor het volk
zich zouden openen
alsof hij de nieuwe Mozes was
die een zee eens spleet

Meteen, sofort, jetzt en onmiddellijk
mompelde hij in internationale microfoons
en hij wist niet wat hij zei
wat zijn woorden bewogen
in deze wereld van muren en wachttorens
dodelijke grenzen en lange angst

Al eerder waren er presidenten
op dit Duitse toneel, naïef of niet,
die woorden riepen
naar het verzameld volk

'Ich bin ein Berliner' zei Kennedy
en Ronald Reagan vroeg
de Sovjet leider Gorbatsjov
'Tear down this wall'

Maar zwaarder woog de taal
van de Russische leider
die de chef van de DDR toevoegde
**'wie te laat komt
wordt gestraft door het leven'**

Hij was er wel aanwezig en woonde
in Eisenach, Arnstadt en Leipzig
maar de oude Thüringer meester
had zijn religie niet mee
in de atheïstische boerenstaat
vol arbeiders en geheime verraders

Ik kocht ansichtkaarten voor de achterblijvers
van 20 pfennig van JS Bach
van Händel uit Halle
en van de reformatische aflaat-kritische timmerman
M Luther uit Wittenberg en Eisleben
kaarten van de eeuwige Elbe bij Dresden
van de vreemde heuvels van de Sächsische Schweiz
maar de zegels waren verjaard
hun hoofd niet langer geldig

Bach woonde er nog wel
werd er misschien begraven
maar daar was dan ook alles mee gezegd

Ze schreef me een Oost-Duitse brief
vol warmte en liefde uit het oosten
over het leven hier en daar
over geopende enveloppen
brieven die goed gelezen waren
in kleine duistere ruimtes
door schimmige mannen en vrouwen
zonder de gelogen goedkeurende stempels

Ik wachtte op haar met bier
op een waiend plein in het oosten
zonder een roos in mijn handen of revers
geen Neues Deutschland om te zwaaien
onder het beeld van de beeldhouwster
een date met Käthe Kollwitz
en ik was al dronken
voor de avond viel

Toen ik de verboden paden betrad
moest ik erkennen dat ik fout zat
Duits Mea Culpa
op het bruine bordkartonnen bureau
waar ik ongehoorzaam westmens
de juiste wegen had verlaten
en het smalle pad van socialisme
bewandelde in mijn Kasten Ente

Negen onbegrijpelijk formulieren later
onder toezicht oog van woedende Genossen
met pet en preek die ik nog niet kende
van de kansels thuis
vol stempels van streng allooi
en nieuwe geloofwaardigheid
op mijn naïeve voorhoofd gedrukt

Toen mocht ik opeens gaan
waar ik wilde, binnen grenzen
naar Weimar en omstreken
en terug via de harde grens
terug naar het westen

Met de trein naar Berlijn
om er het oosten te vinden
elke avond opnieuw onder het land
onder de Friedrichstrasse
voor een visum en gewisseld geld
van duur naar goedkoop

En ik viel op in de trage rij
van elke Duitse nacht opnieuw
en moest verklaren waarom ik
en wie ik dacht hier te zijn
en wie er op me wachtte
boven dit nachtelijke hol

Een kleine selectie met priemende blik
half ontkleed in een cel
bevrijd door de tijd
ik mocht gaan vol schuldig gevoel
in vijandig Oost-Berlijn

Niet ingelezen natuurlijk thuis
want waarom dat Communistisch Manifest
maar ik wist niet wie ze waren geweest
toen ze samen schreven
over een eerlijke verdeling van alles
en waarom zo samen op dit immense plein

Het beeld was reusachtig zwart
met buitenproportionele handen
baarden en snorren van belang
maar de filosofie zou het niet houden
zoals eerdere gedachten al werden vervangen

Maar toen op dat plein in Berlijn
leek alles nog een internationale waarheid
maar het volk liep zichtbaar cynisch voorbij
alsof ze al wisten dat de Muur
later met een donderende dreun zou vallen

De staat moest het volk
voortdurend en overal vertellen
hoe goed alles ging
hoe de economie en de landbouw bloeiden
hoe rijk de oogsten op de akkers
maar het volk was niet gek
men geloofde niet wat
er werd geschreven in de staatsorganen

En er stond langs de weg naar Dresden
een reusachtige poster vol blije mensen
met juichende kinderen
uit een andere eeuw
het beeld beloofde met enige overtuiging
en dat moest men maar geloven:
‘Erfolgreich voran auf unserem guten Kurs’
maar of dat waar was wist niemand meer

Op last
van het voltallig Politburo
werd de filosoof
Friedrich Engels gesommeerd
voortaan alleen nog
in het Duits te denken

Altendorf Altenburg Arnstadt
Burg Burgwenden Bautzen und Berlin(ost)
Cottbus Dresden Dessau
Eisleben Eisenach Freiberg

Fürstenwalde Greifswald Gera
Gotha Greiz Görlitz
Hoyerswerda Ludwigslust Leipzig
Meiningen Mühlhausen Neustrelitz

Neuruppin Nordhausen Pirna
Potsdam Plauen Premnitz
Rügen Suhl Schwedt
Stendal Saalfeld Stralsund

Sassnitz Schwerin Wittenberge
Wismar Weissenfels Weimar
Wernigerode Zwickau Zittau
und wieder zurück

De berg speelt de hoofdrol
In Faust I van Goethe
en is een hoge berggrens
in Saksen Anhalt
tussen oost en west
een verboden militaire zone
voor burgers en toeristen

Brocken werd een vesting
van Stasi en de Sovjets
een vesting van bewaking
met overzicht over de hele Harz

Tot de Dom van Magdeburg
tot aan het Ertsgebergte
alleen bij helder weer

Met hoge ijle piepstem
en Leipziger dialect
riep de oude baas van het nieuwe land
zijn leugens naar de pers

Het moet er democratisch uitzien
maar we moet wel alles
in de hand hebben
dacht hij

Oppermachtig leider
die zijn land op slot deed
want **'Niemand hat die Absicht
eine Mauer zu errichten'**

Gelopen langs de rafelranden
van de oude Duitse stad
op zoek naar resten Muur
om als souvenir
in de vitrine
om er les over te geven
aan onwetenden

Slimme Russen stonden te kleumen
bij de East Side Gallery
absurde bontmutsen vol historische insignes
van een voorbije staat in verval
en indrukwekkende stempels
moesten de echtheid aantonen

Kleine onderhandelingen in drie talen
en de gekleurde waar was van mij
herkenbare stenen van de westkant
want het oosten was van grijs beton
en niet erg in trek

Tijdens een diepe onderaardse reis
onder de grond van Berlijn
zagen we het schemerende kaarslicht
van onbewoonde stations zonder metro

De U-Bahn reed rammelend zachter
langs Janowitzbrücke en Kochstrasse
Nordbahnhof en Oranienburger Tor
waar een eenzame Vopo de wacht hield
over niets en niemand

En de reis voerde van oost naar west
en vice versa en de spanning
was enigszins te snijden
tot we de wereld terugzagen aan twee kanten
van de Muur, zurückbleiben!

Es lebe die DDR
Berlin ist eine Reise wert
Kultur im Heim
Gemeinsam auf der Erde
und im All, seit bereit!
Neue Lehrer für die neue Schule
Für Einheit und Frieden
auf der Tag der nationale Volksarmee

Pass auf, Amikäfer! seit bereit
in unserem sozialistischen Vaterland
die DDR, mein Staat
und im Konsum kaufen kluge Kunden
Stalin, das ist der Frieden
uns gefällt diese Welt

Trabant, Kleinwagen mit grosser Zukunft
ich bin 10 Jahre wie unser DDR Republik
alle Kraft für den Aufbau des Sozialismus
Seit bereit!

Marsch der freie Deutsche Jugend für den Frieden
Bereit zur Arbeit und für Verteidigung der Heimat
Von der Sowjetmenschen lernen heisst siegen lernen
Seit Bereit! Seit Bereit! Seit Bereit!

Ik keek zonder kijker
en hij staarde koud terug
alleen stond er tussen ons
een flinke Muur van veiligheid
zei het regime

Een Muur van tegenstand
en weerstand riep het volk
we keken nog even
naar elkaar
ik zwaaide en hij
zwaaide niet terug

Goodbye Lenin dacht het volk
toen de grenzen open
toen de wegen naar het westen
ook voor de Trabant begaanbaar waren

En overal kon iedereen bananen kopen
en een glas bier drüben smaakte beter
glas na glas na glas
want na veertig jaren
werd het tijd voor euforie

Maar nostalgie lag op de loer
ook al bleek de nieuwe vrijheid subjectief
en kwamen het verlangen
en de heimwee in golven terug
en was de **ostalgie** geboren
in veel Oost Duitse hoofden en harten
tot op de dag van vandaag

Zoals de oude bijbelse satan
in een socialistische bijbel rondwaarde
in het verderfelijke westen en misschien
in het anti-fascistische oosten onzichtbaar

Ik dacht de politiek was weerspanning
vals aan beide zijden
en niemand had het bij het rechte eind
want een diepe religie
is altijd een geloof
en nooit een waarheid ergens
in oost of west

Maar we waren jong en dachten
samen over grenzen heen
geen Muur en geen gordijn van staal
kon ons toen stoppen
tot alles omviel en werd gesloopt
door mensen van een lange adem

Ze liepen al jong in het blauw
samen marcherend in rijen
door de straten van de staat
jonge soldaten van stad en paradijs
uniform gekleed als in eerdere jaren
van een ander Duitsland

Ze zongen samen harmonieus
en breed lachend, immer bereit
groetend met een vuistje
boven de blonde hoofden
met rode vlaggen wapperend
als Wink Elemente

En Marx en Lenin liepen mee
ze moesten wel met de jonge socialisten
van een gedwongen lidmaatschap
en fakkels verlichtten de verhitte gezichten
ze riepen **'Weil wie jung sind
ist die Welt so schön'**

Kämpft für den Frieden, vorwärts
onkritisch gekneed in het collectief
vlieg Friedenstaube, vlieg over alle grenzen
van staal, beton en duistere ideologie

Aan het einde van de avond
toen de zelfgebrouwen wijn vergoten was
en we alles wisten over het oosten
en het westen waren er nog grappen
die zeer zacht verteld werden

Want dunne muren luisterden mee
in dit land en hoorden meer
dan we konden vermoeden

Toen kwamen de moppen op tafel
want moppen zijn internationaal
en vaak grenzenloos stupide
en we grinnikten in twee talen
toen iemand zei:

Erich geht mit einer Schlinge in den Wald

Ik kon toen nauwelijks geloven
dat de baas zich zou opknopen
boven Berlijn in een Oost Duits bos
want Margot, de paarse heks
zou het hem zeker hebben verboden

Het leek er niet op
want hij zou er nog wel
veertig jaren staan
dacht de corrupte bejaardenkliek
uit Wandlitz

Terwijl de mastodonten van het Politburo
de glazen hieven en feest vierden
in Erich's Lampenladen
riep het verzamelde volk buiten
om ongekende ruimte
om ongekende vrijheid

Riepen ze om Gorbatsjov
en om zichzelf:
'Wir sind das Volk
ja, Wir sind das Volk'

Ik geloofde destijds bijna
dat het leven in de DDR
vol waarheid zat, ik bedoel
iedereen was dezelfde mens
elk mens een buurman een collega
maar het was niet waar

Er spookte een onuitgesproken wantrouwen
in de straten en in de gelogen staat
van de betonnen Plattenbau
van naamloze genadeloze buitenwijken
daar waren diepe duistere geheimen
en niemand wist wie wat wist
over een ander
en een ander dacht aan de radeloze angst
voor het uitkomen

Later bleek een duivels archief in Berlijn
vol geheimen, vol van lage leugens
die de staat verzamelde in mappen
om het volk in de Normannenstrasse
weg te zetten als leugenaars van de republiek

Zonder schimmige papieren
en noodzakelijke stempels
liepen de vrije konijnen
heen en weer tussen oost en west
ongehinderd door barse soldaten met zonnebrillen
verrekijkers en een gewelddadige kalashnikov

Ze plantten zich voort
tot een klein vreedzaam leger
zich onbewust van enig gevaar
kleinschalige Republiekflucht
dan weer in west en later
veilig terug naar oost

En de vogels, zong iemand eens,
waren vrij om te vliegen
geen duif werd gedood
geen meeuw ging hier neer
en het volk keek jaloers toe
zonder de gewenste vleugels
van menselijke vrijheid

Inhoud

Bowie in Berlijn	3
Grens bij Zittau	4
Bach bij Eisenach	5
IJzeren Gordijn	6
Bewogen door de DDR	7
De reis naar het nabije oosten	8
Spreuken aan de wand	9
Van Hannover naar Dresden	10
Betonnen grens tegen de mens	11
Oostblokhoofd Anatoli Karpov	12
Bachbloed uit de DDR	13
De sleutel van Dornheim	14
Een buste strelen	15
Kameraden und Genossen	16
Over de Elbe	17
Verboden muziek	18
Bachs graf in de Thomaskiche	19
Polizei	20
Buchenwald	21
Stasi	22
Bommenbalans	23
Kijken in de DDR	24
Krullen in de kerk	25
Ein Blaues Wunder	26
Waffen für den Frieden	27
Dronken taal in Meissen	28
Een date in Praag	29
Geheimnisträgerin Katrin	30
Erich Honecker, Chef	31
Bruinkool im Kachelofen	32
Volvograd	33
De Judaskus	34

Glienicker Brücke	35
Dresden in puin	36
Normannenstrasse	37
Goede Genossen in 1984	38
Yuri Gagarin	39
Dwaalgast uit het westen	40
Samen in een Duitse cel	41
Beulen uit Bautzen	42
Lotte in Leipzig	43
Günter Schabowski,sofort!	44
Wat er werd gezegd	45
Bach in de DDR	46
Date met Käthe Kolwitz	47
Die Polizei in Suhl	48
Onder de staat	49
Marx en Engels op Alex	50
Erfolgreich voran	51
Duits denken	52
De DDR van A naar Omega	53
Brocken, spionnenberg	54
Spitzbart Ulbricht liegt	55
De Muur teruggevonden	56
Dode spookstations	57
Seit Bereit!	58
Wat we zagen	59
Ostalgie	60
Oost & West	61
Fahnen in die Strassen	62
Erich im Wald	63
Het einde van een staat	64
Archief vol duistere geheimen	65
Vrije Duitse vogels en konijnen	66

Colofon

In 1982 stak ik in mijn rode 2CV besteelend de grens tussen de BRD en de DDR over om aan mijn Bachreis te beginnen. Gewapend met paspoort en visum reed ik bijna twee weken rond in het land van socialisten en de Stasi. Het was een opmerkelijke reis. Ik ontmoette mensen en was gefascineerd door het land en de andere zeden. De geur van bruinkool bracht me terug in de jaren van mijn jeugd toen iedereen nog kolen stookte.

Het duurde even voor ik in de gaten had hoe het politieke systeem in dit land achter het IJzeren Gordijn werkte.

Later in de jaren die volgden ben ik regelmatig terug geweest naar Oost Berlijn, Leipzig en Dresden. Tot de Muur viel in 1989.

Ik heb geprobeerd om mijn reizen, avonturen en absurditeiten te vangen in 66 gedichten. Aan de lezer om te ontdekken of dat gelukt is.

De tekening van David Bowie en de omslagtekening zijn gemaakt door **Jan Bijker uit Arnhem**.

Vriend en gulle sponsor is **Paul Medema uit het verre Den Andel**.

Oplage: 40 exemplaren

Druk: RCG Groningen

www.arjenboswijk.nl

h.a.boswijk@gmail.com

